

Toezicht op rechtenorganisaties, waar ligt de grens?...

tekst: Erwin Angad-Gaur

Vlak voor de zomer werd het wetsvoorstel ter implementatie van de Europese Richtlijn Collectief Beheer aan de Tweede Kamer gestuurd. Het gaat om aanpassing van de Nederlandse Wet toezicht op collectief beheersorganisaties aan de nieuwe Europese regels. Dat lijkt wellicht een technische en misschien zelfs oninteressante juridische exercitie, maar er wringt iets tussen de Nederlandse benadering en die van Europa.

Europese Richtlijn

De Europese aanpak gaat uit van concurrentie en vergroting van zeggenschap van rechthebbenden. Met name door Europese rechtenorganisaties met elkaar te laten concurreren en rechthebbenden in de gelegenheid te stellen (delen van) hun rechten eenvoudig terug te nemen en eventueel zelfs bij verschillende organisaties onder te brengen, hoopt Europa de kwaliteit van rechtenorganisaties te verbeteren. Ook schrijft Europa regels van inspraak en democratie voor, op zich een goede zaak. In de praktijk zijn bij het concurrentieprincipe echter veel vragen te stellen. Is het vertrouwen in marktwerking nu wel zo'n goed idee? Leent collectief beheer zich eigenlijk wel voor marktwerking? En is het voor bijvoorbeeld een Nederlandse muzikant werkelijk een alternatief zich in Duitsland bij de GEMA aan te sluiten in plaats van de Nederlandse BUMA omdat hij daar wellicht betere inspraak in het beleid zou kunnen hebben of een lager kostenpercentage kwijt is?

Overheidstoezicht

De Nederlandse aanpak van overheidstoezicht lijkt vele malen beter te

passen bij de aard van een rechtenorganisatie (een CBO). Het maatschappelijke nut van een CBO is het creëren van 1 loket voor zowel rechthebbenden als voor gebruikers. Dankzij het bestaan van bijvoorbeeld Sena kunnen radiostations en kroegen tegen betaling van een redelijke vergoeding muziek draaien zonder alle individuele rechthebbenden (musici en platenproducenten) toestemming te vragen, terwijl diezelfde rechthebbenden niet in elke kroeg of elke minuut bij de radio hoeven te checken of hun werk met of zonder toestemming gebruikt wordt: dat doet Sena voor hen.

(Dat het niet te begrijpen blijft waarom dit systeem niet tevens op internet - op Spotify en gelijksoortige diensten - van toepassing wordt verklaard, laten wij hier even rusten.)

Feitelijk is een rechtenorganisatie zo in zijn aard monopolistisch en heeft veel kenmerken van een 'nutsorganisatie': een organisatie met een maatschappelijk doel, zonder eigen winst-oogmerk. Om de juiste uitvoering van het maatschappelijk doel te garanderen is een vorm van overheidstoezicht begrijpelijk.

Nederland heeft hiervoor gekozen: in de bestaande Nederlandse

wet zijn garanties voor inspraak van rechthebbenden en onafhankelijk toezicht middels een door de regering benoemd College van Toezicht opgenomen, zoals enkele jaren terug ook de normen uit de Wet Normering Topinkomens van toepassing werden verklaard. (Dit laatste met name naar aanleiding van het openbaar worden van de onverdedigbare salarissen van de Buma/Stemra-directie.)

Waar ligt de grens?

Hoewel overheidstoezicht op CBO's zo heel goed verklaarbaar en voor het maatschappelijk vertrouwen in rechtenorganisaties en in het auteursrecht in het algemeen misschien zelfs heel wenselijk is, blijft bij elke overheidsbemoeienis de vraag waar de grens ligt. Waar wordt overheidstoezicht, 'overheidsinmenging'? Wanneer gaat de zorgplicht van de Staat over in bemoeizucht? Dat is een grens die moeilijk objectief vast te stellen is. (De een zal bijvoorbeeld bemoeienis met het salaris van de Buma/Stemra-directie principieel afwijzen; de ander ziet het als een noodzakelijke ingreep in het belang van het aanzien van het rechtenbeheer.)

De Europese context

De nieuwe richtlijn dwingt echter tot het opnieuw afwegen van die vragen: nu CBO's door Europa gedwongen worden tot concurrentie is van groot belang dat de Nederlandse rechtenorganisaties vrij zijn die concurrentie ook aan te gaan. Regels van de Nederlandse wetgever die verder gaan dan die in andere Europese lidstaten kunnen er potentieel voor zorgen dat de nationale organisaties de concurrentieslag

vooral online zullen verliezen: een serieuze zorg. Terwijl andere regels overigens juist meer garanties kunnen bieden op een goed geleide organisatie en daarom positief uit kunnen pakken, ook binnen gedwongen concurrentie. Essentieel lijkt daarom om te streven naar een nieuw en zorgvuldig evenwicht.

Het is daarom verontrustend dat de Nederlandse regering nu juist die afweging niet lijkt te willen maken: implementatie van de nieuwe Europese regels wordt, als het aan het kabinet ligt, geheel losgekoppeld van de evaluatie van de bestaande wettelijke regels, waaraan men onverkort wil vasthouden. Een keuze waar diverse Kamerfracties inmiddels al

terecht vraagtekens bij hebben gezet.

De Nederlandse wet waarin rechtenorganisaties nieuwe tarieven eerst dienen voor te leggen aan het College van Toezicht beperkt bijvoorbeeld de handelingssnelheid ten opzichte van Europese concurrenten die een dergelijke 'horde' niet vooraf hoeven te nemen. Zoals ook de regels rond sociaal-culturele bestedingen en kostenpercentages zich moeilijk verhouden tot het Europese streven tot meer inspraak van rechthebbenden. Een verfijnde verdeling van een kleine geldstroom, waarbij rechthebbenden gedetailleerd datgene ontvangen waar zij recht op hebben kost meer dan een grofmazige verdeling waarbij het geld 'op de grote hoop' komt - of het een beter is dan het

ander, is niet in een vaste regel te vangen - dat zijn afwegingen die auteurs en artiesten bij hun eigen rechtenorganisatie zelf moeten kunnen maken.

Al met al is te hopen dat de Tweede Kamer de regering dwingen zal de Nederlandse wet zorgvuldiger tegen het licht te houden dan nu het geval lijkt. Terwijl Nederland er goed aan zou doen in Europa te lobbyen voor het overnemen van de Nederlandse aanpak van toezicht: collectief beheer is een algemeen belang, waarbij uiteindelijk geen dominantie van marktwerking past. Binnen de huidige Europese regelgeving zullen wij echter het beste optimum moeten zien te vinden tussen beide. ||

- ingezonden mededeling -

DUTCH - JAZZ elke Dinsdag 22:00 / 23:00 op Sublime FM

foto : Frank de Graaf

foto : Roland van Tulder

Hét radioprogramma waar de Nederlandse jazz centraal staat met Rolf Delfos en Bart Wirtz

Sena

SUBLIME FM